

La Paz esete¹

Részletek Robert Klitgaard--Ronald MacLean-Abaroa–H. Lindsey Parris: *Corrupt Cities: A Practical Guide to Cure and Prevention* című könyvéből

Nem sok városvezető kerül olyan szélsőséges helyzetbe, mint amilyennel Ronald MacLean-Abaroa szembesült, amikor a bolíviai La Paz polgármestereként hivatalba lépett. Mégis, valahányszor más országok tisztségviselőinek említettük az esetet, mindannyiszor a beavatottak mosolyával válaszoltak.

La Paz 1948 óta első ízben választott polgármestereként, 1985. szeptember 13-án tettem le a hivatali esküt. Tudtam, hogy nehéz feladat vár rám, de álmomban sem gondoltam, hogy a helyzet ennyire súlyos. Hamar rájöttem, hogy találnom kell valakit, aki pénzt tudna nekem kölcsönözni, hogy kihúzzam a következő hónapig, mivel az új fizetésem csupán havi 45 amerikai dollárnak megfelelő összeg volt. És nem csak erre kellett a pénz, az is csaknem lehetetlennek látszott, hogy felálljon a közvetlen munkatársaimból álló stáb, mivel ők még ennél is kevesebbet fognak kapni. A nap végén, amikor hazaindultam, beültem a polgármesteri kocsiba, egy rozoga 1978-as négykerék-meghajtású járgányba, és közben azon tűnődtem, nem kerültem-e olyan kelepcébe, ahonnan az első megválasztott hivatalomról való lemondástól eltekintve nincs kiút. A gondolat, hogy radikális változásra van szükség, a megmentőmnek bizonyult. Határesettel álltam szemben. Bolívia még mindig az addigi legsúlyosabb gazdasági válságának kellős közepén volt. A korábbi elnöknek le kellett rövidítenie mandátumát és lemondani a hivataláról, mielőtt a hadsereg, a nép, vagy ami még valószínűbb, a kettő közösen távolítja el onnan. Noha derék elnök volt, mégis képtelen volt megállítani a gazdasági összeomlást. Az inflációs ráta augusztusban éves szinten elérte a 40 000 százalékot. Másnap bementem az irodámba, azon töprengve, hol is kezdjem a reformokat. A négykerék-meghajtású kocsin lerobbant, a sajátommal kellett munkába mennem. Ahogy leparkoltam a városháza előtt, észrevettem a kivénhedt járművek között két, kifejezetten luxusszámba menő autót. Az egyik, mint később megtudtam, egy az önkormányzatnak dolgozó külföldi szakértőé volt. A másik, egy elegáns szedán, a városháza pénztárosáé. Az első sejtéseim arról, hol lehet a pénz.

A pénztáros egy ötödosztályú hivatalnok volt, minimális fizetéssel, és ahogy tudomásomra jutott, megvolt az a szokása, hogy hetente többször is váltogatta, hogy éppen melyik kocsival menjen munkába. Egyáltalán nem csinált titkot abból, hogy nyilvánvalóan jól megy neki. Sőt ami azt illeti, szokásává vált, hogy az elszegényedett önkormányzati alkalmazottaknak, beleértve néhány felettesét is, kölcsönt ajánlott, „versenyképes” heti kamat felszámítása mellett.

---

¹ A mű szerzői jogilag védett. Készült az ÁROP-1.1.21-2012-2012-0001 számú „Korrupció megelőzése és a közigazgatás-fejlesztés áttekintése” című kiemelt projekt keretében. A tréninggel kapcsolatos további dokumentumok a www.korrupciomegelozes.kormany.hu honlapon érhetőek el.

Később, fent az irodámban, nyomasztó magányérzet telepedett rám. A magánszektorban dolgozva, ahol komoly méretű bányatársaságokat vezettem, megszoktam a csapatmunkát. Újnan megválasztott tisztségemben azonban semmi sem volt, ami csapatra emlékeztetett volna. A körülöttem lévők inkább egy hajótörés túlélőinek látszottak, mintsem bármi másnak. A szakmai személyzet tagjai átlagosan havi 30 amerikai dollár körüli összeget kerestek. Sokan buzgón keresték az egyéb jövedelemforrásokat. A korrupció, ha nem is mindig a pénztáros által űzött mértékben, de mindenütt jelen volt. Bolíviában országos szinten éppen kormányváltás történt, és az új vezetést nem az én pártom adta. Nem számíthattam az országos kormányzat támogatására, ahogy az egészen a legutóbbi időkig megszokott volt, amikor is a polgármestereket az elnök nevezte ki, és az államkincstár fizette őket. Az új törvények szerint a városok pénzügyileg önállóak voltak, és én azzal szembesültem, hogy két héten belül akkora összeget kell bérként kifizetnem, amely La Paz teljes havi bevételének durván 160 százalékát teszi ki! Ez részben a hiperinflációnak és a szövetségi támogatás megváltozásának volt betudható. De egy része, talán nagy része, a korrupciónak.

A súlyos helyzet számos jelét tapasztaltam az önkormányzatban. Az intézményi működés leromlása olyan mértéket öltött, hogy az önkormányzatban gyakorlatilag összeomlott a hatalom tekintélye. Mindenki a maga boldogulását kereste, amikor jövedelemre igyekezett szert tenni, ezért kiterjedt volt a korrupció. Az adófelügyelők különböző technikákat alkalmaztak, kenőpénzek kicsikarásától egészen addig, hogy csúszópénz fejében alacsonyabb adót állapítsanak meg. Az ingatlanadó megállapítása különösen alkalmas volt arra, hogy az adófizetők és a korrupt hivatalnokok összejátsszanak. A hiperinfláció miatt újabb értébecslésre volt szükség, és hivatalnokok egész hada állt készen, hogy nekivágjon felkeresni az ingatlan tulajdonosokat, és „megegyezzen” velük egy olyan ingatlanértékében, amely a tulajdonosnak és a hivatalnoknak is megfelel, de persze jóval a valódi érték alatt van. Az eredmény pedig: adómegettakarítás az ingatlan tulajdonosnak, főképp a gazdagabbjának, csúszópénz a vele összejátsszó tisztviselőnek; és egy feladatait ellátni képtelen város, mivel az anyagi források még a minimális mértékben sem állnak rendelkezésére.

A városi kormányzat tulajdonképpen egy hatalmas „építőipari cég” volt, amely nem sokat épített. A város traktorokkal, teherautókkal és mindenféle építőipari gépekkel is rendelkezett. Volt kétezer munkása, alacsony fix fizetéssel, akik naponta átlagosan öt órát voltak hajlandók dolgozni. A gépeket is csak hasonló ideig működtették, ami, ha a rendkívül magas állóeszköz-beruházási költségeket vesszük, különösen rossz határfokúnak számít. Ugyanakkor feltűnt, hogy az üzemanyag- és olajfogyasztás, az alkatrész-felhasználás abnormálisan magas. Bizonyára a feketepiacon értékesítik, gondoltam, és a gyanúm sajnos hamarosan be is igazolódott. Az új gumibroncsokat, a drága alkatrészeket, mint például az üzemanyag-befecskendezőket, a szivattyúkat és a Caterpillar traktorok alkatrészeit áruba bocsátották, sérült és használt alkatrészekkel „pótolva” őket a város tulajdonában lévő gépekben.

És végül, ott volt a városi rendőrség, egy „puha rendőrség”, amely nem nyomoz, nem visel fegyvert, hanem az a dolga, hogy igazgassa az informális szektort, ellenőrizze a piacok tisztaságát, és rendet tartson az utcai árusok között. Ez is a korrupció egyik forrása volt, mivel a helyi rendőrség kizsarlott pénz ellenében hagyta, hogy az árusok legális és illegális tevékenységet egyaránt folytassanak.